

Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha
Band: 72 (1959)

Artikel: Società retorumantscha
Autor: Gaudenz, Nicola / Vital, Otto / Schorta, A.
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-224360>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 08.11.2024

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Rapports annuals 1958

Società retorumantscha

Davo lungas trattativas pudettans acquistar l'an passà cun accensentimaint dal Departamaint per l'Intern federal la granda e preziosa *biblioteca* chi serva a la redacziun da noss'ouvra monumentalala Dicziunari rumantsch grischun (DRG). Quaista biblioteca cumpiglia cudeschs e broschüras, manuscrits in fuorma da cudeschs e quaderns ed in fuorma da cartotecas, derivand da signur dr. Robert de Planta. Implü sun cumprais eir cudeschs e broschüras acquistats da signur dr. A. Schorta e manuscrits creats da quaist e seis collavuratours. Tuot la biblioteca elencada in ün register cumpiglia 2702 numers. Blers numers quintan plüs toms.

Biblioteca e cartoteca sun gnüdas stimadas per incumbenza da la Società retorumantscha da signur dr. Ernst Schüle, directur dal Glossaire des Patois de la Suisse romande, da dr. Gerold Hilty, assistent al seminar romanistic da l'Università da Turich e da Hellmut Schumann, Antiquariat svizzer, Turich.

Que as tratta d'üna biblioteca preciosa e fich importanta per l'elavuraziun dal DRG. Blers toms han valor da rarità, acquà chi nu's pudess hoz plü acquistar tals. Per l'ouvra sun els indispensabels. La Società retorumantscha s'allegra d'esser possessura d'üna da las plü bellas, grandas ed importantas bibliotecas per lavur scientifica sül champ retorumantsch. Cun que s'ha ella sgürà las üsaglias scientificas per la cumpilaziun dal DRG fin a sia fin.

Als 28/29 gün 1958 *ha gnü lö ad Andeer la Feasta da Schons*. L'ovais-ch da Cuaira avaiva cumprà liber l'an 1456 la Val da Schons dals cunts da Werdenberg-Sargans. Dal 1458 decleret l'ovais-ch da Cuaira il pövel da Schons sco gliedud libra da la Lia da la Chadè.

Quaista pergamina per la libertà survgnit il pövel da Schons, acquà ch'el avaiva cun enoms sacrificis collectà üna granda part da la summa per la conquista da la libertà da l'ovais-ch da Cuaira vers ils cunts da Werdenberg-Sargans. In commemoraziun da quaist fat istoric gnit rapreschentà ün gö festal, scrit in rumantsch da signur Curo Mani. La Feasta da Schons gnit celebrada sün tuot la lingia in rumantsch e fet grand'impreschiun al grond numer dals partecipants.

Il mais gün da l'an passà frequentet il suottascrit in ün viadi privat *l'exposiziun internaziunala a Bruxelles*. El pudet constatar cha aint il pavigliun svizzer gnittan demonstradas t. o. eir las quatter linguas naziunalas. D'ün automat as pudaiva udir bellas chanzuns rumantschas a daspera eiran exposts divers cudeschs rumantschs, uschè eir la Musa rumantscha. Quaista part dal pavigliun svizzer as demuosset sco fich attractiva ed interessaiva a bleras persunas da tuot las parts dal muond chi frequentaivan quaist'exposiziun mundiala.

Dürant ils 1. — 3 avuost 1958 ha gnü lö in Grischun il *Terz Congress ladin-romontsch internaziunal*. 72 rapreschentants dal Friul e 37 persunas da las valladas da las Dolomitas as partecipettan a quaist congress chi chattet pro tuot la populaziun grischuna, specialmaing pro quella rumantscha, amiaivla accoglientscha e granda resonanza. As trattand d'ün grand evenimaint linguistic-cultural cun ün aspet istoric, lascha la SRR cumparair in quaist tom da las Annalas üna publicaziun speciala, per ch'eir generaziuns venturas possan s'orientar davart quaist congress.

La radunanza generala da la SRR ha gnü lö als 18 november 1958 a l'hotel Üja a Cuaira. La partecipaziun ais statta granda e'l president pudet beneventar eir il president dal Pitschen Cussagl, sign. dr. A. Cahannes, il president dal Grand Cussagl, signur Guido Cramer, scopür ün ampel numer da noss deputats rumantschs al Grand Cussagl. Signur cussglier gov. dr. A. Bezzola referit sur da «Problems rumantschs actuals». Sias interessantas e profuondas explicaziuns gnittan accoltas dal grand auditori cun viv'attenziun.

L'an passà ha il delegà federal per provedimaint economic in cas da guerra, signur dr. Fritz Hummler, tscherchè *versins per provistas d'economia*. El dovraiva quaists versins per stimular las masseras da renovar continuadamaing las provistas da mangiativas. Per survgnir quaists versins ha el fat üna concorrenza publica. Salüdaivel ais stat

il fat ch'el ha resguardà tuot las quater linguas naziunalas, dimena eir nos rumantsch. L'idea ais statta fich buna ed avet plain success. In tuot entrettan 45 000 verins. Las megldras lavurs gnittan remuneradas cun bels premis. Per la classificaziun dals versins in lingua retorumantscha funcziunettan sco experts signur dr. G. Pedotti, Ftan/Berna, giunfra M. Cahannes, Glion, e'l president da la SRR.

Areguard il *quint da gestiun da la SRR* per l'an 1958 ais da dir cha'l quint DRG muossa *frs. 80 222.01* sortidas e *frs. 79 500.*— entradas. Quaistas as cumpuonan da la subvenziun federala e quella chantunala.

Il *quint Annalas* serra gio cun ün s-chavd da *frs. 2 253.65*. Que ais bain bler. La causa sun las spaisas plü otas per la stampa e'l fat cha la cuntribuziun dals commembers chi dà dret da retrar las Annalas ais restada daspö l'an 1885 invariada sün *frs. 5.*— p. a. Grazcha ad ün'entrada da *frs. 1 802.*— our da differenzas da cuors ais que stat pussibel da serrar giò il quint cun ün vanz da *frs. 1 255.69*. Il quint da bilantsch nu dà andit a remarchas.

Ils revisuors da quint han verificà ils quints e chattà quaists tuottafat in bun uorden.

Società retorumantscha:

Dr. N. Gaudenz, president

II. BILANTSCH

	Activas	Passivas
	fr.	fr.
Schec postal	764.29	
Cto. banca chantunala, Cuaira		9 596.—
Cudesch da spargn no. 3974 credit svizzer	303.75	
Obligaziuns	61 180.—	
Avair chasa rumantscha, 2. ipoteka	20 000.—	
Mobiglia e biblioteca	1.—	
Activas transitorias	8 736.50	
Fondo Cadonau		20 000.—
Chapital		48 000.—
Reserva per funtanas da dret		11 526.10
Chapital, quint general		607.75
Augmaintaziun		1 255.69
	<u>90 985.54</u>	<u>90 985.54</u>

Società Retorumantscha

Il chaschier: *O. Vital**Cuaira*, 28. 1. 1959

Revais ed approvà

Ils revisuors:

*Rob. Camenisch**C. Spescha*

Dicziunari romontsch grischun

1. *Fatgs persunals*

«La «collavur augmentada», da sgr. dr. Heinrich Schmid, Turitg, menziunada el davos rapport, ei displascheivlamein sesminuida duront la secunda mesadad digl onn vargau. Nies stimau collaboratur ei numnadamein seresolvius da sehabilitar en la romanistica all'universitad da Turitg. Per questa raschun ha el supplicau nus da dispensar el per in onn dalla redacziun d'artechels pil DRG. Nus deplerein il cal che seresulta lunderora, mo oravontut il fatg che nus savein pil mument buca quintar cun las preziusas contribuziuns da sia plema.

Corrispondend alla proposta dil cauredatur, fatga gia tiarzonn el ravugl dalla Cumissiun filologica, ei dr. Alexi Decurtins vegnius tarmess il meins da fenadur per quater jamnas en l'Engiadina bassa. Questa dimora vuleva far pusseivel ad el, il Sursilvan, d'emprender d'enconuscher meglier igl idiom e la mentalitad e veta ladina, plinavon era da tschaffar a Taraspina part dalla terminologia da baselgia, tochen ussa aunc buca nudada. Omisdus intents ein vegni contonschi en moda cuntenteivla. Nus renviein al rapport aschuntau.

2. *Manuscret*

El decuors digl onn vargau ein las suandontas serias d'artechels vegnidas redigidas: cameleon - canonizar, caplut - chaider, calchet - chaldera. Nus essan pia vegni a frida da furnir alla stampa trasora manuscret avunda.

3. *Publicaziun*

Gia el davos rapport havein nus exprimiu il dubi che la stamparia Bischofberger e Co. vegni ualvess da publicar il 29avel fascichel aunc avon Daniev 1958. Quel ei cumparius pér il fevrer. All'entschatta dalla stad havein nus saviu tarmetter fascichel 30, viaden egl atun fascichel 31

4. «*Cartoteca Jakob Jud*»

L'ordinaziun da material da questa cartoteca ei progredida ton per la *part etimologica* sco per la *part ideologica* tochen tier la letra G (inclusiv).

5. *Radunonza dalla Cumissiun filologica*

28 da zercladur 1958 a Cuera.

*6. Referats dils redactors**dr. A. Schorta:*

1 d'uost 1958: Il rumantsch-grischun sco favella neolatina
(Terz congress ladin-romontsch internaziunal)

dr. A. Decurtins:

fevrer 1958 a Lumbrein: Damondas d'ortografia (Conferenza
scolastica Lumnezia);

december 1958 a Cuera: Fontauna dil lungatg (Uniun da Scrip-
turs romontschs)

Ils redactors:

*Andrea Schorta**Alexi Decurtins*

Rapport dalla dimora a Tarasp

Il romanist che vegn dall'universitad u d'ina scola media ha naturalmein buc a disposiziun tuts ils mezs per far en moda perfetga la lavur da redactur al Dicziunari romontsch grischun. Sper l'enconuschientscha dallas metodas scientificas sin terren dalla dialectologia e lexicologia, ei ina tala profunda dils idioms e dialects, da tiara e pievel da muntada buca meins decisiva. Vegn il redactur romontsch dil DRG ord in ravugl puril, sche po el haver certs avantatgs, cunzun en quei che risguarda sia relaziun enviers il lungatg genuin ed oravontut enviers las caussas che vegnan tractadas en nies Dicziunari en connex culs plaids. Auncallura eis ei schizun per in tal nunpusseivel — senza ch'el seperfectziuneschi ella materia — da surveser igl entir intschess romontsch e d'interpretar scosauda il material variu che sepresenta ad el di per di. Als emprems redactors ei questa pussevliadad da perfectziunament stada dada. Sco collectaders dil material linguistic ein els stai sfurzai da percuorer vitgs e valladas romontschas, da Martina a Tschamut.

Oz denton ein las grondas collecziuns a guvern. Ils redactors pli giuvens ston pia ir autras vias, sch'els vulan redember eventualas munconzas en lur enconuschientschas dil lungatg. Ina dallas pli cunvegnetas ei bein quella da rumaner entgin temps en in liug digl intschess aunc pauc enconuschents e d'empruar da slargiar da cheu anora il horizont linguistic.

*

Quei fuss cun paucs plaids la raschun che ha stimulau il cauredactur sco era la Cumissiun filologica da tarmetter il sutsignau duront la stad vargada (1958) a Tarasp en l'Engiadina bassa. La dimora, limitada en principi a ca. 1 meins, dueva far pusseivel:

- 1° d'emprender pli da rudien il vallader e da far l'enconuschientscha dall'Engiadina bassa; sper il sursilvan tschenta il vallader bein il pli ferm accent el material dil DRG. e survescha ultra da quei sco cavazzin el catalog da material da nies Dicziunari.
- 2° da collectar il tipic e caracteristic dil lungatg da Tarasp, atgnadads ch'ins astgava supponer — muort l'isolaziun da questa vischnaunca — oravontut els usits da baselgia ed ellas relaziuns cul Tirol (missiun caputschina e maridaglias).

Ils 7 da fenadur havein nus entschiet cun nossa lavur a Tarasp. Ella ha cuzzau tochen igl emprem d'uost. Il contact culla glied ei staus fatgs en cuort, aschia ch'igl ei buca stau taniem grev da satisfar al punct 1. Ei seapescha da sesez che nus havein profitau abundantamein da discuorer ladin e da far declarar las caussas che sepresentavan. Visitau havein nus

cunzun las fracziuns pli allontanadas sco Sgnè, Florins, Chaposch, Vallatscha, Aschera. Mintga jamna havein nus plinavon fatg in viadi pli grond ordeifer ed aschia empriu d'enconuscher las vischnaucas da Susch a Ramosch.

Pli difficil eis ei stau da collectar il material cunzun ella direcziun giavischada. Ils Paders tiroles ein buca fetg cudischi culla tradiziun romontscha, il caluster buca stgis da rispunder a nossas damondas. Dapli sesanflav'ins ual ella truscha dil fenar. In disturbi cuntinuau dalla gliעד pli veglia (che stat malaveta buc a casa!) vegneva buc en damonda. Cun signur scol. Victor Giamara havein nus denton giu la ventira d'anflar in um cun profundas enconuschientschas. Sch'il material (768 cedels) ei la finfinala tuttina staus redeivels, ei quei d'attribuir grondamein a sia beinvulientscha e pazienza. Posterioramein ha el aunc tarmess a nus ina collecziun da plaid, turnadas e proverbis dil lungatg da Tarasp (588 cedels) fatga dad el per nies giavisch.

Sper la collecziun dil lungatg plidau, essan nus sededicaì en temps morts cun excerpts ord ils cudischs da ductrina, screts el lungatg da Tarasp (Historia biblica, Solothurn 1895), sco era dils documents romontschs (scars e tardivs, entscheivan pér cun 1648) ed or dils protocols da vischnaunca.

Dapli essan nus vegni da fotografar differentas caussas en connex culla redacziun currenta. Mira el proxim fascichel: chabarnel, chadaina.

Sut e sura cartein nus pia d'astgar affirmer cun buna cunscienza che la dimora a Tarasp hagi contonschiu sia finamira e ch'ella seigi stada frigtivla e da muntada per nus e cheutras era per il DRG. e per la lavur da redatur a quel. Nus lessen, concludend, buca tralaschar d'engraziar alla SRR, alla Cumissiun filologica sco era al cauredatur per la pusseivladad ch'els han dau a nus da cumpletar nossas enconuschientschas dil romontsch.

Cuera, ils 8 da december 1958

Alexi Decurtins